

„Oktober“ — I kamp for oktober

„Oktober“ er afsluttet.

Disse ord er for os fyldt med en ganske særlig mening.

Klippedamerne på filmfabrikken har allerede med deres smidige fingre samlet negativernes kølige og glatte stumper. *Disse kvinder har med deres øjne tilbagelagt en vej på niogfyrre kilometer: ud af niogfyrretusinde meter filmrulle fremdrog deres fingre de totusinde meter, der var nødvendige.*

Først nu da strimlen løber gennem kopieringsapparatet og mangfoldiggøres i hundreder af eksemplarer for at begynde en ny vej ud i alle kroge af Sovjetunionen, først nu er det muligt at ånde lettet op, og i et tilbageblik at efterprøve „Oktobers“ fremstillingsproces.

Indtil denne dag — elleve måneder i træk — har vi ikke set os tilbage.

Vi så kun fremad.

Forude var der ét mål: *filmen „Oktober“ som blev indspillet på bestilling af Centraleksekutivkomitéens jubilæumskomité.*

Mod dette mål gik hele vores kollektiv under overvindelse af hindringer, som en drilagtig skæbne til overflod stillede på vores vanskelige vej.

Enhver filmindspilning er en slags „forhindringsløb“, men vores opgaver var af omfang så enorme i sammenligning med almindelige sovjetiske indspilninger, at også hindringerne antog gigantiske størrelser.

Vi bevægede os fremad ved at bane os vej på militær vis: af og til ad „hemmelige løbegange“, af og til med „miner“.

„Minerne“ var i betydeligt overtal. Eksplosioner ledsagede hvert af vore skridt.

Vi havde ikke tid til at være tilbageholdende. Tiden var imod os. Det er den første fjende.

Vi optog et halvt år. Dette tidsrum er kortere end det lyder. *Men selv ved den allerbeskedneste beregning var halvandet år nødvendigt*

til „Oktober“. For i virkeligheden er et halvt år kun nogle få tusinde timers optagelser. Hver time, ligegyldigt om det var dag eller nat (disse relative grænser forpligtede os ikke til noget), hver time blev udnyttet ud over sine beskedne tres minutter. Ud af et halvt år lavede vi halvandet.

Vi udvidede tidens snævre rammer. Kvalitet overførte vi til kvantitet. Tempoet er som bekendt afgørende.

I et ubetvingeligt tempo deformerede vi tidsbegrebet. Optagelserne blev trukket ud som en elastik, som en filmrulle på tusindvis af meter, der går gennem apparatet i et sæt.

Under en optagelse udkom der aviser tre gange: to aftenaviser og en morgenavis. Det vil sige, at vi optog fyrrer timer i træk.

Af og til optog vi endda tres timer uden pause. Vi holdt overhovedet ikke regnskab med timerne, vi anså denne beskæftigelse for unyttig og tilmed skadelig. Om tidens gang dømte vi ud fra belysningsapparatet: hvis projektørerne blev sluttet til i stort antal, betød det, at det var mørkt. At det var nat.

Ganske vist medførte dette forhold ingen forpligtelser: vi sov, når vi havde held til det. Det havde vi sjældent. Men disse situationer var af en sådan art, at ingen klovn i cirkus, ingen Chaplin på film kunne finde på dem.

Vi sov på kanonlavetter, på soklerne af mindesmærker (dem er der mange af i Leningrad i almindelighed og i „Oktober“ i særdeleshed), i Smolnyjs festsal, ved indgangen til Vinterpaladset, på trinene af Jordanskaja-trappen, i bil (den bedste søvn!).

Fotograf Tissé og hans hjælpere sov mellem de tre ben på det utrættelige apparat „Debri“, system „L“, som altid strålede i ungdommens glans.

Under montagen sov vi for det meste på gulvet i det gæstfri „Sovkinos“ lokaler på brandtæpper (jeg beretter om dette sidste forhold med risiko for at påføre mig selv en administrativ bødestraf!...) I hvert fald sov vi mindre, end jeg nu skriver om det.

Den øvrige tid optog vi. Der blev optaget i alt nogle tusinde scener. Jeg husker ikke nøjagtigt hvor mange.

En enkelt bevægelse klipper vi jo sammen af flere afsnit. Men hvert afsnit er en selvstændig scene...

Dette halve år arbejdede vi i Leningrad. Efter min mening har denne by al mulig grund til at være utilfreds med os.

Vi kæmpede imod dens daglige vaner, imod dens nuværende liv.

Territoriet var imod os, ligesom også tiden.

Byen havde i det ydre allerede glemt de „ti dage, der rystede verden“. Lige så umuligt det var at finde et eneste sultent, udtæret spædbarn til optagelse af „køen efter brød“, lige så umuligt var det at optage adskillige scener i overensstemmelse med Leningrad-dagens forløb.

Vi holdt os heller ikke her tilbage. Ved højlys dag fik vi broen til at gå op, som almindeligvis kun går op om natten. Sporvognene stod forbavsede og ubevægelige over for problemet filmens „indtrængen i dagliglivet“ og over for den højeste bro. En dræbt hvid hest hang på broen og blev løftet op mod himlen, meget længe og frygtindgydende. Også vi blev løftet op på broen, mens vi klamrede os til et tårn, bygget til lejligheden.

Julidagenes anspændelse blev i filmen overført til hesten.

Optagelserne af ødelæggelsen af ballerinaen Ksjesinskajas palæ og af den triste procession af arresterede maskingeværskytter under et haglvejr af spot og forhånelse fra de borgerlige „tilskuere“ havde også forbindelse med disse dage.

Leningraderne vænnede sig forresten til det. Siden da blev alt usædvanligt, ekstraordinært, som gik ud over rammerne af dagligdagen sat på „Oktober“-filmgruppens regning.

Man kunne lave et bankrøveri om dagen på hjørnet af 25. oktober- og 3. juli-avenuen og henvise til filmoptagelse. Men foreløbig nøjedes vi med fra tagene på det samme hjørne at „beskyde“ en tusindtallig skare, som havde demonstreret deres protest mod den provisoriske regering.

I løbet af den uge, hvor vi tog Vinterpaladset med storm (en storm, som varer tyve minutter på lærredet!!) kom to-tre tusinde frivillige i række og geled fra Putilov-fabrikken, fra Petrogradskaja Storona og fra Vasiljev-øen. De havde ligesom den gang reageret på en appel fra Smolnyj. Nu på den appel som agitprop og gubkom havde udsendt fra det selvsamme Smolnyj.

Vores eftersøgning af „typer“ forvandlede byen til en arbejdsanvisningssektion. Assistenterne fangede folk, der kom og forlangte roller på deres udseende og krævede ubetinget underkastelse.

Det vænnede de sig også til.

Da vi begyndte at optage „Kornilovs offensiv“ fik vi brug for et dødt og levende materiale.

Det døde var epauletter, sporer, skulderdistinktioner og afbildninger af alverdens guddomme, lige fra Kristus til afrikanske gudestatuer. Det skulle symbolisere den Kornilovske offensivs idé „for gud, for troen, for fædrelandet“.

Til dette formål endevendte vi alle de historiske og især etnografiske museer i Leningrad og Moskva.

Det levende materiale var den berømte „vilde division“, hvis styrke den „uheldige Napoleon“ satte sin lid til, og som Smolnyjs agitatorer så selvbevidst og modigt vandt ved deres agitation.

Til dette formål blev alle byens skopudsere – „typiske“ assyrere – mobiliserede. De var forbløffende effektfulde i deres karakteristiske militæruniformer, og temperamentet i deres gennemlevelse kunne næsten ikke være bedre hos skuespillere fra MKHAT.

Dette forhindrede dem ikke i at true med at afbryde optagelserne, hvis ikke deres honorar blev forhøjet . . .

I optagelserne til „Oktober“ passerede en mere end hundredtusindtallig hær forbi apparatet, hvis man skal regne efter optagelserne.

Vi sloges med folk, mens vi tvang dem til at gå ti år tilbage i tiden.

Adskillige gjorde det yderst gerne. Deltagere i stormen opstillede omhyggeligt „kampordenen“, „planen“ for angrebet på slottet fra Smolnyj, hvorfra der ti år tidligere havde lydt opråb og befalinger fra den militære revolutionære komité.

Men en ganske anden folkemængde end den gang – en uhørt glænnende folkemængde – trængtes nu på Uritskij-pladsen, mens den fik afløb for sin nysgerrighed og gennembrød kæderne ved at jage det beredne politi bort og ødelægge apparaterne. Beskyttelseskæderne blev fordoblet, tredoblet . . . Til sidst blev det ligefrem naturligt for os at være under militærkommandoens bestandige opsyn under Leningradernes uophørlige fremstormen.

Mængden af krudtrøg på pladsen om natten under optagelserne af stormen (det var ti nætter) tilfredsstillede dem vist.

Forhenværende tsar-lakajer, som ved et mirakel var fundne i nutiden, gjorde på bedste vis en afstikker tilbage til fortiden: slottets atmosfære havde overbevisende holdt sig hos dem.

De var til hjælp i vores arbejde og bidrog med deres hukommelse til at skabe den nødvendige atmosfære.

Ikke en eneste sovjetisk film kender til et så stort antal lysapparater som f.eks. under optagelserne af stormen.

Et så stort antal optagelsesdage, som er nedlagt i dette halve år, kender man ikke til noget steds, formodentlig heller ikke i vesten.

Ting, som i filmen havde fungeret som enheder, var ligeledes enorme af omfang: slottet, Smolnyj, Petropavlovsk-fæstningen, „Avro-ra“, arsenalet, osv.

Vi havde mistet en dimension. Vi målte først og fremmest med en fjerde, vores egen.

For at gøre facit op, skal vi lige omtale enhver sovjetisk films værste fjende: uordenen, toutrækkeriet og bureaukratismen indenfor sovjetisk film, som venter på en partikonferences kost.

Uden Centraleksekutivkomitéens Jubilæumskomité, der stod bag os og manifesterede sig i N. I. Podvojskijs person, hver gang det var nødvendigt at slå bureaukratiet oven i hovedet, når vi blev draget ind i formalismens og sovkinomaniens maskine; uden bevidstheden om kollektivets opgaver, der virkede som en bestandig overnaturlig spore; uden det vigtigste: støtten fra brede offentlige kredse og især fra proletariatet i „Piter“³⁷ (som vi også tilegner vores arbejde), måtte vi åbenhjertigt sige: de hindringer som vi overvandt, ville ikke være blevet overvundet.

Nu, da de sidste anstrengelser ikke er vores, da vores kollektiv allerede forbereder sig til en ny kamp for . . . „Generallinien“, ser vi os tilbage.

Hvad der end havde været målet, er det nået!

Denne i indhold og udførelse så vanskelige film skulle bibringe tilskueren den mægtige patos fra disse dage, der rystede verden. Den har etableret vores nye approach til de optagne ting og kendsgerninger, som skal virke på tilskueren med nye vanskelige, filmkunstneriske metoder, der kræver en skærpet og anspændt opmærksomhed. „Oktober“ er nu færdig.

Tilskueren har ordet.